

Częstochowa, dn. 24 czerwca 2023 r.

dr hab. Piotr Pachura, prof. uczelni

RECENZJA

pracy doktorskiej mgr Karoliny Godzisz

pt. „Uwarunkowania organizacyjne jednostek samorządu terytorialnego
w sprawnej realizacji programów ograniczających niską emisję”

Promotor: dr hab. Arkadiusz Świadek, prof. UZ,

Promotor pomocniczy: dr hab. inż. Maciej Dzikuć, prof. UZ

PODSTAWA FORMALNA RECENZJI

Podstawą wykonania niniejszej recenzji jest uchwała Senatu Uniwersytetu Zielonogórskiego z dnia 26.04.2023 r. zakomunikowana w piśmie Pana dr hab. Wiesława Danielaka, prof. UZ, Dyrektora Instytutu Nauk o Zarządzaniu i Jakości z dnia 27.04.2023 r.

WSTĘP

Z zadowoleniem podjąłem się zadania zrecenzowania rozprawy, gdyż ujęta w tytule problematyka jest moim zadaniem ciekawa i jednocześnie wyraźnie intrygująca. Problem funkcjonowania jednostek samorządu terytorialnego to jeden z fundamentalnych aspektów wpływających na organizację społeczną i jakość życia obywateli. Z drugiej strony kwestie ochrony środowiska to współcześnie najbardziej ważki i niezwykle złożony problem decydujący o kierunkach rozwoju cywilizacji. Jest jeszcze trzecie

[KZiP >

Katedra Zarządzania i Przedsiębiorczości -Wydział Zarządzania
Politechnika Częstochowska

al. Armii Krajowej 19 B, 42-201 Częstochowa

tel. +48 34 325 02 12 , e-mail: wz_bok_1@pcz.pl

www.wz.pcz.pl

zagadnienie niejako „ukryte” w tytule dysertacji – to pojęcie sprawności. Może się wydawać, iż sprawność organizacyjna w odniesieniu do działalności jednostek samorządu terytorialnego, czy też w ogóle do organizacji to anachronizm lub ślepy zaułek pól badawczych. Okazuje się jednak, że Autorka przywraca w pewnym sensie dawny blask pojęciu sprawności, bardzo umiejętnie i oryginalnie prowadząc badania w obszarze nauk o zarządzaniu i jakości. Jednocześnie należy zgodzić się ze stwierdzeniem Autorki, iż „widoczna jest luka badawcza dotycząca uwarunkowań organizacyjnych samorządów gmin w sprawnym pozyskiwaniu funduszy zewnętrznych na działania obniżające niską emisję” (str. 6). Badania nad zarządzaniem działaniami sfery publicznej są ze wszelkich miar uzasadnione i potrzebne. Jeżeli badania nad zarządzaniem przedsiębiorstwem są ewentualnie potrzebne przedsiębiorstwu, to badania sfery publicznej są potrzebne społeczeństwu.

Zatem już na początku analizy rozprawy doktorskiej Pani mgr Karoliny Godzisz pt. „Uwarunkowania organizacyjne jednostek samorządu terytorialnego w sprawnej realizacji programów ograniczających niską emisję”, widać, iż mamy do czynienia z interesującym wyzwaniem naukowym.

OCENA FORMALNA PRACY DOKTORSKIEJ

Praca napisana i zredagowana jest dość starannie, można znaleźć nieliczne raczej przypadkowe błędy językowe, również w angielskiej wersji streszczenia. Styl Autorki jest dość ascetyczny i raczej zdystansowany w odniesieniu do poruszanych problemów. Nie jest to oczywiście wada, a raczej zaleta, gdyż przecież mamy do czynienia z pracą naukową. Zdania są formułowane w sposób przejrzysty i ogólnie poszczególne fragmenty wyводу są spójne, prowadząc Czytelnika w dającym się przewidzieć kierunku. Umiejętność konstruowania klarownego tekstu jest cenną kompetencją naukowców i naukowców, gdyż świadczy to moim zdaniem o głębi merytorycznej i ugruntowaniu wiedzy w danym obszarze.

Struktura pracy oparta jest na sześciu rozdziałach o raczej harmonijnej budowie. Objętość rozprawy to 237 stron z bibliografią bez spisów tabel i rysunków oraz

Beve

angielskiego streszczenia. W pracy zamieszczono prawie pięćset przypisów o bardzo zróżnicowanym charakterze, znajdujemy tutaj raporty, analizy, akty prawne, prace naukowe polskie i zagraniczne. Operowanie przez Autorkę źródłami oceniam pozytywnie, czasami odnosilem wrażenie, że duża ilość materiału bibliograficznego i jego rozproszenie tematyczne powodują brak triangulacji źródeł czyli wielokrotnego „krzyżowego” weryfikowania treści wynikającej z odwoływania się do istniejącego stanu badań. Natomiast jako pozytywny aspekt wykorzystania źródeł uznaję swoistą pokorę Autorki wobec dorobku klasyków zarządzania oraz innych dziedzin nauki, zarówno polskich jak i zagranicznych.

W pracy znajdujemy 28 tabel oraz 34 rysunki. Tabele najczęściej zredagowane są bardzo małą czcionką i w większości stają się przez to nieczytelne, tracą swój demonstracyjny charakter i pełnią funkcję raczej ozdobną niż informacyjną. Rysunki to diagramy, schematy, modele oraz wykresy stanowiące wizualizacje wyników badań. Wiele z nich jest nieczytelnych lub zawiera błędy jak np. rysunek 1.9, gdzie brak strzałki symbolizującej elementy wyjścia zasobów z modelu organizacji. Część rysunków wydaje się niepotrzebna z uwagi na duże uproszczenia. Pozytywnie natomiast oceniam wykresy, które są dobrze wkomponowane w tekst i bardzo czytelne. W mojej ocenie strona formalna pracy jest zadowalająca.

PODEJŚCIE BADAWCZE

Przyjęte przez Autorkę podejście badawcze jest moim zdaniem dość skomplikowane, gdyż główne jądro pracy jest osadzone w polach wielu meta-kontekstów takich, jak rola i funkcjonowanie samorządu terytorialnego, polityki środowiskowe czy technologie niskoemisyjne, a także wielu trudnych pojęć i zjawisk jak sprawność organizacyjna, kultura, struktura czy relacyjność. Sposób rozumowania przyjęty w pracy jest zatem w dużym stopniu oparty o elementy dedukcji, co uważam za bardzo pozytywne, szczególnie w obszarze nauk społecznych. W celu głównym pracy znajdujemy stwierdzenie o identyfikacji i nazwaniu związków pomiędzy uwarunkowaniami organizacyjnymi a sprawnością wdrażania programów niskiej emisji. Szczególnie doceniam zamiar

Rece

„nazwania” związków gdyż sugeruje to zamiar dokonania odkrycia naukowego. Cel pracy nie jest zatem trywialny lecz stanowi realne wyzwania badawcze. Cele szczegółowe oceniam pozytywnie, gdyż wynikają z celu głównego i nie są nadmiernie rozmnożone. Hipoteza badawcza opiera się na założeniu, iż sprawność realizacji programów niskoemisyjnych jest istotnie zdeterminowana okolicznościami organizacyjnymi w jednostkach administracji publicznej w województwie lubuskim. Nie jest to chyba hipoteza w stu procentach „popperowska” ale wydaje się, że jest jednak możliwa do sfalsyfikowania. Hipotezy cząstkowe są raczej poprawne, z wyjątkiem moim zdaniem pierwszej dotyczącej założenia, że fundusze UE stanowią główne źródło wsparcia działań związanych z obniżeniem poziomu niskoemisyjności w gminach.

Obszar badań ograniczony do województwa lubuskiego to bardzo dobry zabieg metodyczny, gdyż region ten ze swoją specyfiką geograficzną oraz charakterem emisji zanieczyszczeń powietrza jest dobrym „laboratorium” badawczym dla założonego przez Autorkę przedsięwzięcia naukowego.

OCENA MERYTORYCZNA POSZCZEGÓLNYCH ROZDZIAŁÓW

Autorka rozpoczyna dysertację od rozważań dotyczących pojęcia sprawności czy też sprawnego działania poprzez przywołanie terminu prakseologia i dokonań T. Kotarbińskiego. To może trochę zapomniany polski uczony, którego „Traktat o dobrej robocie” w swoim czasie rezonował w wielu dziedzinach nauki. Następnie Autorka prowadzi nas umiejętnie poprzez zawłość pojęciowe: sprawności, skuteczności, korzystności, ekonomiczności czy też sprawności organizacyjnej. To dość trudna część dysertacji, gdyż granice między pojęciami są w tym przypadku nieostre, znaczenia poszczególnych pojęć pokrywają się lub stapiają. Jednocześnie Autorka próbuje zachować odpowiedni kontekst rozważań ujmując większość wyводу w kategoriach systemowych, a w zasadzie poruszając się pomiędzy wieloma systemami o różnej własności ontologicznej. Zapoznajemy się również z podejściem procesowym czy strukturalnym w odniesieniu do funkcjonowania organizacji oraz w konsekwencji głównego obiektu badań czyli jednostek samorządu terytorialnego. Rozdział drugi

Reue

dysertacji skupia się na specyfice kultury, organizacji i zarządzania w jednostkach samorządu. Ważnym wątkiem jest tutaj analiza roli samorządu w kształtowaniu ładu społecznego i terytorialnego na różnych poziomach rzeczywistości. Dwa pierwsze rozdziały o zdecydowanie teoriopoznawczym charakterze oceniam pozytywnie. Autorka umiejętnie przebrnęła przez gąszcz terminologiczny i pojęciowy zachowując właściwą spójność i kierunek narracji.

Rozdział trzeci dotyczy prezentacji kanwy metodycznej pracy, znajdujemy tutaj szczegółowe przedstawienie rodzajów, zestawów mierników pomiarów sprawności. Jak zauważa Autorka w odniesieniu do sektora administracji terytorialnej systemy mierników oraz sam pomiar jest trudnym zagadnieniem, „dla sektora publicznego zadanie zdefiniowania mierzalnych celów stanowi jedno z najtrudniejszych zadań...” (str. 82). Pozytywnie oceniam świadomość Autorki w odniesieniu do trudności i ograniczeń występujących w przyjętym podejściu badawczym. W dalszej części rozdziału przechodzimy do prezentacji narzędzi modelowania statystycznego i w konsekwencji do konstrukcji modelu regresji wielorakiej. W tej części pracy Autorka bardzo dobrze wyjaśnia podejście metodyczne w relacji do celów pracy oraz weryfikacji hipotez. Wydaje się, iż podejście metodyczne zostało bardzo dobrze skorelowane z założeniami teoriopoznawczymi dysertacji i zasługuje na pozytywną ocenę.

W rozdziale czwartym znajdujemy analizy dotyczące uwarunkowań związanych z kwestiami antropogenicznych źródeł zanieczyszczeń środowiska. Autorka przechodzi tutaj do szczegółowych opisów województwa lubuskiego z perspektywy problemów środowiskowych, programowania rozwoju terytorialnego oraz finansowania aktywności samorządów w tym zakresie. Tą część pracy oceniam umiarkowanie pozytywnie, wydaje się, iż zamieszczenie większej ilości materiałów ilustrujących opisywaną problematykę takich jak wykresy czy mapy tematyczne znacznie podniosłoby jakość merytoryczną tej części.

Dwa ostatnie rozdziały pracy doktorskiej Pani mgr Karoliny Godzisz pt. „Uwarunkowania organizacyjne jednostek samorządu terytorialnego w sprawnej realizacji programów ograniczających niską emisję” to prezentacja i interpretacja

Bele

wyników badań empirycznych. Jest to bardzo obszerny materiał empiryczny zasługujący na pozytywną ocenę. Autorka przedstawia wiele ciekawych, kompleksowych i nowatorskich wniosków, często sama uznając uzyskane wyniki za interesujące. Myślę, że to wyraz swoistego zdziwienia podczas odkrycia pewnej zależności czy zjawiska. Choć wydaje się, iż to najbardziej zaawansowana naukowo część dysertacji to szkoda, że główne rezultaty („odkrycia”) Autorki nie zostały zebrane w atrakcyjniejszej w odbiorze formie na przykład tabel, rysunków czy diagramów. Rezultaty badań, których osiągnięcie wymagało jak przypuszczam bardzo dużego nakładu pracy, są raczej rozproszone w wielu miejscach i trudno dostrzegalne. Ponadto konkluzje zawarte w zakończeniu, a odnoszące się do weryfikacji hipotez i realizacji celu pracy są w mojej ocenie niedostatecznie mocno przedstawione.

Bardzo ważnym walorem pracy jest możliwość praktycznego wykorzystania otrzymanych rezultatów. Zidentyfikowanie pewnych zależności na przykład między dokumentami strategicznymi na różnych poziomach może pozwolić na rekomendacje co do odpowiedniej koordynacji i spójności programowania. Ponadto wydaje się, iż zebranie głównych wniosków w postaci streszczenia dla jednostek samorządu terytorialnego mogłoby wpłynąć na usprawnienie zarządzania polityką lokalną i regionalną w badanym województwie. Domyślam się, że zebranie tak bogatego materiału badawczego wymagało ścisłej współpracy z jednostkami samorządu terytorialnego, co należy uznać za duży atut recenzowanej pracy oraz całego procesu badawczego. Współpraca z otoczeniem jak powszechnie wiadomo nie jest najczęściej mocną stroną wielu dysertacji w ramach nauk społecznych. W tym przypadku jednak można dostrzec wyraźną synergię i skuteczną współpracę między nauką a administracją oraz przypuszczalne możliwości wdrożenia pewnych rozwiązań co w przypadku prac naukowych w dyscyplinie nauk o zarządzaniu i jakości nie jest powszechnym zjawiskiem.

Biorąc pod uwagę powyższe, mogę skonstatować, iż przedłożona do recenzji praca doktorska Pani mgr Karoliny Godzisz pt. „Uwarunkowania organizacyjne jednostek samorządu terytorialnego w sprawnej realizacji programów ograniczających

niską emisję” jest dojrzałym i wartościowym opracowaniem zawierającym zaawansowane podejście metodyczne oraz naukowo istotne rezultaty.

KWESTIE DYSKUSYJNE (PYTANIA)

- chciałbym prosić Doktorantkę o syntetyczne, ustrukturalizowane przedstawienie najważniejszych rezultatów badań w odniesieniu do procedury weryfikacji hipotezy głównej;
- czy Doktorantka zamierza zbudować jakieś graficzne przedstawienie osiągniętych rezultatów w formie modelu, itp.? Wydaje się, że mogło to być bardzo cenne szczególnie w ramach ewentualnych planów wykorzystania badań w publikacjach.
- czy istnieją plany aplikacyjne wyników badań w jednostkach administracji terytorialnej?

KONKLUZJA

Stwierdzam, iż - w kontekście treści zapisów art. 187 Ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. 2018 poz. 1668 ze zm.) - dysertacja Pani mgr Karoliny Godzisz pt. „Uwarunkowania organizacyjne jednostek samorządu terytorialnego w sprawnej realizacji programów ograniczających niską emisję”, spełnia kryteria ustawowe.

Składam wniosek o wyróżnienie rozprawy doktorskiej, która spełnia kryteria określone przez Radę Dyscypliny Naukowej Nauk o Zarządzaniu i Jakości, Instytutu Nauk o Zarządzaniu i Jakości Uniwersytetu Zielonogórskiego z dnia 21 października 2022 roku (Uchwała nr 1/10/2022).

Piotr Pachura

Częstochowa, 24.06.23 r.